

" بسم الله الرحمن الرحيم "

* زهرا بارانی پور^۱

عنوان: نقش غیبت امام زمان (عج) در زندگی مسلمانان

چکیده:

هدف از نوشتن این مقاله مشخص کردن نقش غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در زندگی مسلمانان می باشد. روش به کار رفته در این مقاله توصیفی و از نوع کتاب خانه ای می باشد. از یافته های این مقاله می توان به این نکات اشاره کرد که غیبت امام زمان (عج) آثار و فوایدی دارد که روایات شیعه و سنی مملو از بشارات پیامبر گرامی به آمدن حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است. از جمله مصادیقی که طبق فرمایش امام صادق علیه السلام که فرمود: «زمین از امام خالی نمی ماند تا اگر مومنان چیزی (به دین) افزودند، آن را برگرداند و اگر چیزی فرو کاستند، آن را برای آنها به اتمام برساند.» غیبت، همان «عدم قابلیت» است و ظهور، نشانه رسیدن مردم به وادی شایستگی. و انتظار زمان رویش و بالندگی مردمی است که در التهاب ظهور بی تاب اند. زمانی - به اذن خدا - ظهور فرا می رسد که مردم بیشترین بهترین آمادگی را کسب کرده باشند. از این رو انتظار تعبیر دیگری است از تلاش برای کسب آمادگی این مهیا شدن و شایستگی یافتن می تواند در زمینه های گوناگون باشد. رشد اعتقادی، از جمله اسرار و برکات غیبت امام علیه السلام است. که مردم جهان به تدریج برای ظهور آن مصلح حقیقی آماده شوند؛ چرا که پذیرش حاکمی که تقیه را ترک می گوید و به واقعیات حکم می کند و در قضاوت، همچون داوود بنی علیه السلام نیازی به شاهد و مدرک ندارد، نیازمند رشد فکری و اعتقادی و معنوی بسیار بالایی است و این رشد باید در دوران غیبت به حد مطلوبی رسیده باشد. رشد علمی: در جامعه جهانی پس از ظهور، دانش بشر به کمال می رسد و زمین گنجینه های خود را آشکار می سازد و همه زمین آباد خواهد شد. و همچنین مشتاق شدن مردم جهان به حکومت عدل جهانی؛ بنابراین از دیگر برکات حضرت مهدی علیه السلام در زمان غیبت رشد فکری و سیاسی مردم و ایجاد اشتیاق در آنان برای حضور در کنار حضرت مهدی در برپایی

^۱ - زهرا بارانی پور طلبه پایه پنجم، مدرسه شهیده بنت الهدی

حکومت عدل جهانی است . نتایج حاصل از این تحقیق می توان گفت که : موعود باوری در طول حیات تاریخی اسلام منشأ آثار فراوان بوده است . یکی از وظایف ما مسلمانان ، زمینه سازی و گسترش فرهنگ مهدویت و جلوگیری از تأخیر در ظهور آن حضرت است .

کلیدواژه ها : غیبت ، انتظار ، ظهور .

مقدمه:

موضوع مهدویت از دیرباز در گستره فرهنگ اسلام مطرح بوده است . و اینکه موضوع موعود یا مصلح کل ، نظریه و اندیشه ای نیست که در طول زمان در اذهان پدید آمده و برای تسکین دردها و ایده ای برای دلداری مظلومان باشد . بلکه هویت شیعه است که با توجه به آیات و روایات می توان به ضرورت آن پی برد . اصل ولادت مهدی (عج) جزء مسلمات تاریخ است و به جزائمه ، عالمان ، مورخان و محدثان شیعه ، بسیاری از مورخان و محدثان اهل سنت نیز بدین امر تصریح کرده اند . در برخی کتاب های پژوهشی بیش از ۶۵ تن ، از این عالمان و نام کتاب های آنان ذکر شده است .

مهدویت از ابعاد مختلفی دارای اهمیت است از جمله بعد اعتقادی ، بعد اجتماعی ، بعد سیاسی ، بعد تاریخی و بعد فرهنگی ، مهدویت در راستای مسئله امامت و در امتداد نبوت و خاتمیت است ، از این رو در مرحله ای حساس از تاریخ آغاز شده و تا امروز ادامه یافته است و تا آخرین لحظه حیات دنیوی بشر نیز باقی خواهد بود . بنابراین چگونگی امامت از امام علی علیه السلام تا ولی عصر عجل الله تعالی فرجهم الشریف و عکس العمل مسلمانان درباره امامت به طور عام و مهدویت به طور خاص و نیز حوادث تاریخی در این زمینه می تواند از موضوعات مهم و حساس تاریخ اسلام به شمار آید . و وجه تمایزی که این مقاله دارد این است که این موضوع را جست و جو کردم مشابه آن یافت نشد .

روایات شیعه و سنی مملو از بشارات پیامبر گرامی به آمدن حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجهم الشریف است . موعود باوری در طول حیات تاریخی اسلام منشأ آثار فراوان بوده است . یکی از وظایف ما مسلمانان ، زمینه سازی و گسترش فرهنگ مهدویت و جلوگیری از تأخیر در ظهور آن حضرت است . همچنین امامان علیه السلام نگهبان میراث به جا مانده از پیامبر (ص) و نیز

مبین و مفسر حقیقی قرآن کریم هستند تا دین خدا دستخوش تحریف غرض ورزان و دشمنان قرار نگیرد و این سرچشمه زلال تا قیامت پاک و پاکیزه باقی ماند .

امام به عنوان انسان کامل الگوی جامعی در همه ابعاد انسانی است . که نیاز دارد بشر به چنین نمونه ای که با دستگیری و هدایت او ، آنگونه که در خور کمال انسانی اوست تربیت گردد و در پرتو راهنمایی های این مربی آسمانی از انحراف ها و دام های نفس سرکش خود و شیطان های بیرونی محفوظ بماند . بنابراین نیاز مردم به امام یک نیاز حیاتی است که ویژگی های همچون تقوا و پرهزکاری و برخورداری از ملکه عصمت به گونه ای که کوچکترین گناهی از او سر نمی زند . علم و دانش که از علم پیامبر (ص) سرچشمه گرفته و متصل به علم الهی است . پاسخگوی همه در تمام زمینه های مادی و معنوی ، دینی و دنیوی است . من برای نوشتن این مقاله از روش کتابخانه ای استفاده کردم .

پیشینه : جباری و عاشوری و حکیم در سال ۱۳۸۶ در کتابی تحت عنوان درسنامه تاریخ عصر غیبت بیان می دارد که اصل ولادت مهدی (عج) جزء مسلمات تاریخ است و به جزء ائمه ، عالمان ، مورخان و محدثان شیعه ، بسیاری از مورخان و محدثان اهل سنت نیز بدین امر تصریح کرده اند .

پیشینه : جوادی آملی در سال ۱۳۹۳ در کتابی تحت عنوان امام مهدی (عج) موجود موعود بیان می دارد که شیعه و غیر شیعه از وجود مبارک خاتم الانبیاء نقل کرده اند هر که بمیرد و امام زمانش را نشناسد مرگ او مرگ جاهلی است : من مات و لم یعرف امام زمانه مات میتة جاهلیه ؛ اگر انسانی بمیرد در حالی که امام زمان خود را نشناسد تا مطیع ولی اش باشد ، به مرگ جاهلی از دنیا رفته است .

پیشینه : حائری پور و یوسفیان و بالادستیان در سال ۱۳۸۸ در کتابی تحت عنوان نگین آفرینش بیان می دارد که « مهدویت » فکر و اندیشه ای است که آثار اجتماعی فراوانی دارد ، مهم ترین آنها ، از بین بردن یأس و ناامیدی از پیکره اجتماع است .

شرح مفاهیم :

معنای لغوی غیبت : غیبت ، از مصدر الغیبه : غایب شدن ، غروب کردن خورشید ، غروب ، مغرب گویند^۲ و در اصطلاح مهدویت به پیمان زیستی حضرت مهدی (عج) گفته می شود^۳ . بنابراین ، طبق معنای لغوی و اصطلاحی غیبت ، این واژه درباره کسی استفاده می شود که در قید حیات است ولی از دیدگاه مخفی است . غیبت در بحث مهدویت درباره دو دوره غیبت صغری را (از سال ۲۶۰ هجری قمری تا ۳۲۹ هجری قمری) و غیبت کبری (از سال ۳۲۹ هجری قمری تا کنون) استعمال می شود .

انتظار در لغت به معنای چشم به راه بودن ، دیده بانی ، صبر در امور و نوعی امید بستن به آینده است . و در اصطلاح عبارت است از چشم به راهی برای آینده ای که در آن ظلم و ستم و بی عدالتی ها بنا شد و جهان از همه زشتی ها رهایی یابد و عدالت در جهان حاکم شود . ظهور در لغت به معنای آشکار شدن و پیدا و ظاهر شدن است . و در اصلاح مذهب تشیع به ظهور مهدی موعود (امام زمان) شیعیان به کار می رود .

حضرت مهدی از نگاه شیعه

اعتقاد به امامان دوازده گانه اهل بیت علیهم السلام از اصول مذهب و از محورهای اساسی عقاید ما شمرده می شود و بدین سبب است که مذهب ما بنام « تشیع و مذهب اهل بیت » خوانده می شود و پیروان آن را دوازده امامی یا شیعیان اهل بیت می نامند. به اعتقاد ما نخستین امام معصوم جانشین پیامبر (ص) امیر مومنان علی بن ابی طالب علیه السلام و آخرین آنان حضرت مهدی علیه السلام امام منتظر محمد بن حسن عسکری علیه السلام است که در سال ۲۵۵ هجری در سامرا ، دیده به جهان گشود. آنگاه خداوند عمر او را طولانی گرداند و از دیده ها پنهان داشت تا روزی که وعده خود را قطعی نموده و آن بزرگوار را ظاهر و بوسیله او آیین اسلام را به تمام ادیان پیروز غالب و جهان را پر از عدل و داد سازد همچنانکه از ظلم و جور پر شود. بنابراین اعتقاد به

^۲ - فرهنگ بندر ریگی - عربی - فارسی - محمد بندر ریگی - ناشر : انتشارات علمی - چاپ ۱۳۷۸ - چاپ

مهات

^۳ - غیبت امام زمان (عج) wikishia

اینکه مهدی موعود علیه السلام امام دوازدهم، زنده و غایب است، جزئی از مذهب ما شمرده می شود و بدون آن نمی تواند یک مسلمان، شیعه دوازده امامی محسوب شود بلکه جزو یکی از فرقه های سنی یا زیدی و یا اسماعیلی به حساب خواهد آمد. بر اساس مدارک موجود نزد شیعیان، روایاتی که روشنگر امامت و غیبت حضرت مهدی علیه السلام است، بسیار فراوان و از نظر سند قطعی و صحیحند. و هرگاه مطلبی با دلیل محکم یا روایات صریح و صحیحی ثابت شد شخص مسلمان مکلف است آن را بپذیرد و نسبت به آن تسلیم باشد و این وظیفه دیگران است که یا سخن او را بپذیرند و یا او را قانع سازند، چه خوب گفته گوینده این عبارت: ما پیرو دلیلم به هر سوئی گراید می گزائیم.

از این رو به اعتقاد ما حضرت مهدی ارواحنا فداه بقیه الله در زمین و برخاسته از خندان نبوت و خاتم الاوصیاء و امامان علیهم السلام و امانتدار الهی قرآن و وحی و پرتو افشان نور خدا در زمین محسوب می گردد. تمام ارزش ها و الگوهای اسلام در شخصیت وی تبلور یافته و امتداد شعاع و پرتو نور رسالت است. غیبت او دارای مفاهیم بلندی از اسرار و حکمت الهی و نشانگر مظلومیت پیامبران، امامان، اهل بیت علیه السلام، اولیاء و مومنینی است که توسط حاکمان ستمگر و سلاطین جور از حقوق مسلم خود محروم گشتند. تمام آمال و آرزوهای مومنان عالم با وعده پیامبر صلی الله علیه و آله به ظهور مقدس آن حضرت جوانه می زند و دل های غمزه آنان به شور و نشاط می گراید و درفش اسلام همواره با دستانشان در اهتزاز می ماند، هر چند تندباد های مخالف بوزند و راه طولانی باشد. چرا که آنان با صاحب آن پرچم، عهد و میثاقی جاودانه بسته اند.^۴

مقام حضرت مهدی در پیشگاه پروردگار

در منابع شیعه و سنی آمده که مقام و منزلت امام زمان (عج) در پیشگاه خداوند بس بزرگ و رفیع است، او از سروران اهل بهشت و طاووس بهشتیان است. برخوردار از نور الهی و الهام گیرنده و هدایت شده از سوی خداوند است، هر چند که پیامبر نیست، خدای سبحان کرامت ها

^۴ - عصر ظهور، علی نورانی - مترجم مهدی حق، شرکت چاپ و نشر بین الملل چاپخانه سپهر

غیبت شخصیت:

در این قسمت روایات بیانگر این معنا هست که غیبت حضرت در حقیقت غیبت شخصیت است نه شخص، بدین صورت که حضرت مهدی (عج) در بین مردن زندگی می‌کنند بدون این که مردم ایشان را شناسند، مگر افراد خاصی که خداوند صلاح بداند. در نتیجه یا با روایات قسمت قبل متعارض هستند و یا غیبت حضرت را از بعد دیگری معنا می‌کنند، یعنی در بعضی مواقع مردم حضرت را می‌بینند ولی نمی‌شناسند و در بعضی مواقع اساساً ایشان دیده نمی‌شود.

سید صیروفی می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمودند: "در قائم علیه السلام شباهتی به یوسف علیه السلام وجود دارد". گفتیم: "گویا از حیرت یا غیبت یاد می‌کنید". فرمودند: "این امت چگونه آن را انکار میکند؟ برادران یوسف همه اسباط و اولاد پیامبران بودند، اما با یوسف تجارت کردند و او را فروختند در حالی که او برادر آنها بود و [بعدها که با او مواجه شدند] او را نشناختند تا آن که به آنها گفت: من یوسف هستم پس چگونه این امت انکار می‌کنند که خدای تعالی در وقتی از اوقات اراده فرماید که جنتش را مستور کند؟ یوسف سلطان مصر بود و بین او و پدرش هجده روز راه بود و اگر خدای تعالی می‌خواست جای او را به وی نشان می‌داد و بر آن کار توان بود. به خدا سوگند وقتی مرده یوسف را به یعقوب و فرزندان او دادند آن راه را در نه روز طی کردند و از بیابان و سرزمینی که بودند خود را به مصر رساندند، پی چگونه این امت انکار می‌کنند که خدای تعالی با نجاتش همان کند که با یوسف کرد؟ او - حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف - در بازارها ایشان را می‌رود و بر سر بساط آنها پا می‌نهد، اما آنها او نمی‌شناسند تا آنکه خدای تعالی اذن فرماید که خود را آنان معرفی نماید، همچنان که به یوسف اذن داد و به آنها گفت آیا می‌دانید که در نادانی با یوسف و برادرش چه کردید؟

گفتند: آیا تو یوسفی؟ گفت: آری من یوسفم و این هم برادر من است.^{۲۳}

^{۲۳} - کنال الدین و تمام الهممه، ج ۲، ص ۱۴

ضرورت برپایی حکومت عدل جهانی از راه فطرت چگونه قابل تاسیس

است ؟

ایمان به حتمیت ظهور منجی عالم در فکر عموم انسان ها وجود دارد ، منشاء این فکر یک رشته اصول قوی و متین است که از سرشت و فطرت اصیل انسانی سر چشمه گرفته است ، زیرا بشر فطرتاً طالب رسیدن به کمال در تمام زمینه های مربوط به خود است و او می داند که این کمال ، تنها در سایه حکومت عدل توحیدی تحقق می یابد. شهید صدر رحمه الله می- فرماید: اعتقاد به مهدی علیه السلام تنها نشانه یک باور اسلامی با رنگ خاص دینی نیست ، بلکه افزون بر آن عنوانی است بر خواسته ها و آرزوهای همه انسانها با کیش ها و مذاهب گوناگون و نیز بازده الهام فطری مردم است که با همه اختلاف هایشان در عقیده و مذهب دریافته اند که برای انسانیت در روی زمین ، روز موعودی خواهد بود که با فرا رسیدن آن هدف نهایی و مقصد بزرگ رسالت های آسمانی تحقق می یابد.

برهان فطرت را با بیان های مختلف می توان تبیین نمود :

بیان اول:

- الف- انسان در درون خود میل به حکومت عدل جهانی توحیدی را احساس می کند.
 - ب- این حکومت باید موجود شود ، زیرا میل و کشش درونی از امور ذات اضافه است که بدون مضاف الیه امکان پذیر نیست.
 - ج- مصداق کامل آن حکومت حضرت مهدی علیه السلام است .
- نتیجه: حکومت عدل جهانی ضرورت دارد.

بیان دوم:

- الف- انسان با امید از وضعیت موجود جهان احساس امید به حکومتی برتر دارد.
 - ب- وجود چنین امیدی میل به تحقق آن در عالم خدا خواهد بود.
- نتیجه: حکومت عدل جهانی ضرورت دارد.

بیان سوم:

الف- انسان فطرتاً از ظلم متنفر است .

ب- انسان آنچه را که از او متنفر است طبیعتاً نابودی آن را خوش دارد.

ج- بشر خود به تنهایی قادر به این عمل نیست.

نتیجه: برپایی حکومتی که در آن اثری از ظلم نباشد ضرورت دارد.

نتیجه گیری:

از آنجا که دوران غیبت ، یکی از مهمترین دوران زندگی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است ، غیبت ، غایب شدن است و به پنهان زیستی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف گفته می شود .

واژه غیبت درباره ی کسی استفاده می شود که در قیض حیات است ولی از دیدگان مخفی است که شامل دو دوره غیبت صغری و غیبت کبری می شود. آن دسته از انسان ها که در طول تاریخ نظام و برنامه الهی را در ساماندهی امر بشر و به سعادت رساندن آنان انتخاب کرده اند همواره خود را با انبیاء و اولیا همراه کرده و در دارفانی و سرای باقی با آنان محشورند. در این دوران نیز افرادی که مسیر ولایت را که ادامه رسالت است برگزیده اند و بر مبنای امامت عامه حیات معقول و زندگی بشری یافتند و از حیات و مرگ جاهلی رستند همواره به دنبال امامت خاصه ای هستند که شب و روز حیات خود را با او پیوند دهند و از آلودگی های فکری و پلشتی های عملی دیگران در امان بمانند ، امامی که انسان کامل و خلیفه الهی است و تمامی حقیقت خود را برای اراده الهی خالص کرده ، چیزی جز مظهریت تام حق تعالی نیست و همه کمالات سابق را در عالی ترین صورت به همراه دارد ، آب حیاتی است که زندگی آسوده ثمره اطاعت از اوست . اینکه انسان ها در دوران غیبت می کوشند با الهام از حضور معنوی و سایه ولایت آموزه ها و تعالیم صحیح و راستین را از منابع دینی کتاب و سنت استخراج کنند و با عنایت حضرت از حیات و زندگی خرافه ، دروغ و موهوم بگریزند و از دام هوسبازان ، دنیا مداران و انسانهای مختال و فخور که در جای جای عالم خود را اشتباه و دروغ مرتبط با امام زمان (عج) می دانند دوری جویند و تنها به عالمان ربّانی و وارستگانی که عملاً خود را در ساحت

امام (ع) دیده و بی هیچ ادعایی امام (ع) را منزّه از آن می‌دانند که در خواب آن و به بیداری این
آید و اینکه جامعه انتظار و آماده شدن برای هنگامه‌ای عظیم و حماسه‌ای عزیز است که
همان حماسه ظهور است .

منابع:

- ۱- نهج البلاغه
- ۲- نگین افرینش - قم - محمدمهدی حائری پور - مهدی یوسفیان - محمد امین بالادستیان.
- ۳- امام مهدی(عج) موجود و موعود آیت الله جوادی آملی - مرکز نشر اسراء - چاپ یازدهم - سال نشر بهار ۱۳۹۳.ش
- ۴- درسنامه تاریخ عصر غیبت- قم- مسعود پورسید آقایی ، محمدرضا جباری ،حسن عاشوری و سیدمنذر حکیم - چاپ دهم - تابستان ۱۳۸۶ - ناشر : انتشارات مرکز جهانی علوم اسلامی.
- ۵- ترجمه کتاب غیبت - محمدبن محسن طوسی - ناشر انتشارات مسجد مقدس جمکران - سال نشر ۱۳۸۶ - نوبت چاپ اول - چاپ اسوه.
- ۶- سیری در سیره ائمه اطهار علیه السلام- مرتضی مطهری - خرداد ۱۳۹۷ - چاپ موسسه چاپ فجر - ناشر انتشارات صدرا.
- ۷- درسنامه مهدویت (۲) - خدامراد سلیمانیان - ناشر انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج) - چاپ یازدهم - ۱۳۹۱
- ۸- عصر ظهور- علی کورانی- ناشر شرکت چاپ و نشر بین الملل - نوبت چاپ تابستان ۱۳۸۶ - چاپ و صحافی چاپخانه سپهر .
- ۹- امام مهدی علیه السلام از ولادت تا ظهور - سید محمد کاظم قزوینی- ناشر انتشارات الهادی - چاپ موسسه چاپ الهادی - نوبت و سال چاپ : یازدهم ، ۱۳۹۱
- ۱۰- موعود نامه - مجتبی تونه‌ای - ناشر انتشارات چاف - سال چاپ ۱۳۸۷- چاپ امیران
- ۱۱- حقیقت غیبت - محسن رحیمی جعفری - ناشر انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج) - چاپ ۱۳۹۱ - قم
- ۱۲- موعود شناسی و پاسخ به شبهات - علی اصغر رضوانی - ناشر انتشارات کتاب جمکران - مدیر هنری کانون هنر شیعی - چاپ هشتم - بهار ۱۳۹۵